

MHKO120001222026

नियमित दिवाणी दावा क्र. १६/२०२६

ग्रामपंचायत खानापूर तर्फे सरपंच

शोभा कृष्णात गुरव

वि.

संजीवनी रामचंद्र रेडेकर

नि. क्र.५ वरील आदेश

प्रस्तुतचा अर्ज वादी यांनी दिवाणी प्रक्रिया संहिता आदेश ३९ नियम १ व २ प्रमाणे प्रतिवादींविरुद्ध तुरतातुरत ताकीद मिळावी याकरिता केला आहे.

२. प्रस्तुतचा दावा वादीने कायम मनाईकरिता दाखल केला आहे.

३. प्रस्तुतच्या दाव्यामध्ये वादीने असे कथन केले आहे की, मौजे खानापूर, ता. भुदरगड, जि. कोल्हापूर येथील ग्रामपंचायत मिळकत क्र.३६३/१ मधील एकूण क्षेत्र २२७६ चौ.मी. पडसर/खुली जागा व ग्रामपंचायत मिळकत क्र.३६३/२ मधील एकूण क्षेत्र ३२ चौ.मी. हे आर.सी.सी. पद्धतीचे फिल्टर हाऊस त्याचे पूर्वेस गट क्र.३४६ चे क्षेत्र, पश्चिमेस रस्ता, दक्षिणेस खानापूर तळे माऊली रस्ता व उत्तरेस गट क्र.३३७ व ३३८ ची मिळकत येणेप्रमाणे वरील मिळकत ही वादीच्या मालकी व कब्जेवहिवाटीची मिळकत दाव्याचा विषय असून त्यास इथून पुढे 'दावा मिळकत' म्हणून संबोधली आहे.

४. वादीने दाव्यामध्ये असे कथन केले आहे की, वादी ही महाराष्ट्र ग्रामपंचायत अधिनियम, १९५८ अंतर्गत स्थापन झालेली स्थानिक स्वराज्य संस्था असून, गावातील सामाजिक कार्य करते. दावा मिळकतीचे स्थानिक नाव चौकीचा कोणा असे असून दावा मिळकत ही वादीचे कब्जेवहिवाटीमध्ये पुर्वापार आहे व त्याची

नोंद असेसमेंट सदरी करण्यात आली आहे. सदर मिळकतीमध्ये वादीने ग्रामस्थांसाठी नळ पाणी पुरवठा योजनेचे फिल्टर हाऊस व दोन पाणी साठवण टाक्या बांधलेल्या आहेत. संपूर्ण दावा मिळकत ही वादीचे व्यवस्थापनाखाली आहे.

५. वादीने पुढे असे कथन केले आहे की, प्रतिवादी क्र.२, ४ व ६ हे सख्खे भाऊ असून प्रतिवादी क्र.१, ३ व ५ या त्यांच्या पत्नी आहेत. दावा मिळकतीच्या उत्तरेला शेत मिळकत गट क्र.३३८ हा प्रतिवादी क्र.१, ३, व ५ यांचे नावे आहे व तशी ७/१२ पत्रकी नोंद आहे. वादीचे मिळकतीस सदर प्रतिवादींची मिळकत लागुन असल्याने त्याचा गैरफायदा घेऊन प्रतिवादी क्र.२, ४ व ६ यांनी दि.०७/०२/२०२६ रोजी दावा मिळकतीचे पुर्वेकडील बाजूस उत्तर-दक्षिण रस्ता करण्याचे व हक्क निर्माण करण्याचे उद्देशाने बेकायदेशीरपणे वृक्ष तोडुन सपाटीकरण करण्याचा प्रयत्न करुन अतिक्रमण करत आहेत. वादीकडे दावा मिळकतीशिवाय अन्य कोणतीही पडसर/मोकळी मिळकत उपलब्ध नसल्याने वादीने प्रतिवादींना कोणत्याही पुर्वपरवानगीशिवाय रस्ता करता येणार नाही, असे सांगुन विरोध केला असता प्रतिवादींनी वादीसोबत भांडण, शिवीगाळ करुन धमकी दिली.

६. वादीने पुढे असे कथन केले आहे की, दावा मिळकतीमध्ये होत असणा-या अतिक्रमणाबाबत सभा बोलावून दावा मिळकतीभोवती कुंपण घालण्याचे ठरविले. प्रतिवादींस नोटीस काढली. तसेच, वृक्षतोड झाल्याने वनपरिक्षेत्र अधिकारी यांचेकडे तक्रार केली. दावा मिळकतीभोवती कुंपण घालताना वाद होण्याची शक्यता असल्याने मा. पोलीस अधिक्षक साो, कोल्हापूर यांचेकडे पोलीस संरक्षण मिळण्याची विनंती देखील केली, परंतु, दाव्यातील प्रतिवादी हे तापट धनधाकट, कायदा न जुमानणारे व राजकीय द्वेष बाळगुन असणोर इसम आहेत. त्यामुळे दावा मिळकतीमध्ये

अतिक्रमण करुन रस्ता करु नये व दावा मिळकतीस संरक्षण कुंपण करणेस हरकत अडथळा करु नये याकरिता प्रतिवादींविरुद्ध तुर्तातुर्त मनाई अर्ज दाखल करणे भाग पडले आहे.

७. प्रतिवादी क्र.१ ते ६ त्यांची कैफियत व म्हणणे नि.क्र. २२ ला दिले. प्रतिवादींनी असे कथन केले की, दावा मिळकत म्हणजे मिळकत क्र.३६३/१ व ३६३/२ या वादीच्या मालकीच्या मिळकती नाहीत. सदरच्या मिळकती या खानापूर ते तळे माऊली या गेलेल्या रस्त्यातील असून सदरची मिळकत परस्पर वादीने स्वतःच्या नावावरती करुन घेतल्याचे दिसून येते. सदर मिळकती या स्वतःच्या नावे करताना शासनाच्या कोणत्याही कर्मचा-याची वादीने परवानगी घेतलेली नाही. सदरची मिळकत ही महाराष्ट्र शासनाच्या मालकीची असून तशी अभिलेखामध्ये नोंद केली आहे. सदर रस्त्याचे देखभाल करण्याची जबाबदारी वादीची नसून सार्वजनिक बांधकाम विभागाची आहे. सदर रस्त्याच्या मालकीशी वादीचा कोणताही संबंध नाही. तुर्तातुर्त मनाईचा अर्ज मंजूर केला तर प्रतिवादीने त्यांच्या गट क्र.३३७ व ३३८ मधील मिळकती उपभोगण्यास अडचण निर्माण होणार आहे.

८. प्रतिवादी क्र.१ ते ६ यांनी पुढे असे कथन केले आहे की, खानापूर गावावरून तळे माऊलीकडे जात असताना संबंधित १२ ते १५ फुटाचा रस्ता असून त्यावर सार्वजनिक बांधकाम विभागाने डांबरीकरण केलेले आहे व सदरील रस्त्याच्या पुर्वेला काही अंतरावरती उत्तरेकडील बाजूस प्रतिवादीची गट क्र.३३६ ते ३३८ मधील मिळकती आहेत. सदरचा रस्ता हा गट क्र.३३७ चे दक्षिण बाजूला थोडे रुंद असून दि.२३/०८/२०१२ रोजी राष्ट्रीय ग्रामीण पेय जल अंतर्गत पाण्याची टाकी बांधण्यासाठी एक ठराव झाला. वास्तविक, सदरील जागेबद्दल कोणताही कागदोपत्री

पुरावा वादीकडे उपलब्ध नसुन टाकीचे बांधकाम करणे चुकीचे आहे. त्याबद्दल ग्रामसेवक यांनी विराध दर्शविला होता. त्यानंतर दि.३१/०३/२०२१ रोजी मासिक सभेमध्ये ठराव पारित करून चौकोणी कोणा येथील जागा ही वादीने त्यांचे नावे लावली व ती नोंद बेकायदेशीर आहे.

९. प्रतिवादी क्र.१ ते ६ यांनी पुढे असे कथन केले की, वादी म्हणतात त्याप्रमाणे दावा मिळकतीतील प्रतिवादीने रस्ता दक्षिणेकडून पुर्वेकडे काढण्याचा कोणताही प्रयत्न केला नाही. वादी व प्रतिवादी हे गट क्र.३३७ मधील हद्दीमध्ये रस्ता पाडू लागले आहेत. टाकीचे बांधकाम वादीने चुकीच्या पद्धतीने केले आहे. वास्तविक, प्रतिवादी हे कोणतीही अडवणूक केलेली नाही. प्रतिवादीने गट क्र.३३७ व ३३८ या जमिनी उपभोगण्यास मिळू नये म्हणून वादीने दावा दाखल केला आहे. त्यामुळे अर्ज फेटाळण्यात यावा.

१० अर्जातील कथन व दोन्ही बाजूंचा युक्तिवाद ऐकल्यावर खालील मुद्दे विचारार्थ येत आहेत व त्यावरील मी माझे निष्कर्ष कारणांसह नोंदवत आहे.

<u>अ.क्र.</u>	<u>मुद्दे</u>	<u>निष्कर्ष</u>
१.	वादी हे सकृतदर्शनी केस असल्याचे शाबीत करतात काय ?	<u>होकारार्थी</u>
२.	न्यायाचा समतोल वादीचे बाजुने आहे काय ?	<u>होकारार्थी</u>
३.	वादीचा अर्ज नामंजूर झाल्यास त्यांचे कशानेही न भरून येणारे नुकसान होईल असे वादीने	<u>होकारार्थी</u>

	शाबीत केले आहे काय ?	
४.	काय आदेश ?	<u>अंतिम आदेशा</u> <u>प्रमाणे</u>

कारणमिमांसा

११. वादीने व प्रतिवादीने दाखल केलेल्या संबंधित कागदपत्रांचे अवलोकन केले व संबंधित कागदपत्रांचा उल्लेख योग्य त्या ठिकाणी केलेला आहे.

१२. वादीतर्फे विद्वान विधीज्ञ यांनी युक्तिवाद केला की, वादीने त्याच्या कैफियतीमध्ये दावा मिळकत ही खानापूर ते तळे माऊली या गेलेल्या रस्त्यातील मिळकत आहे, असे मान्य केले आहे. संबंधित दावा मिळकत ८ अ च्या उता-याला वादीचे नाव दिसत आहे व वादीतर्फे जरी प्रतिनिधित्व दावा (representative suit) दाखल केला नसला तरी वादीचे नावावर दावा मिळकत ८ अ उतारा आहे व जरी प्रतिवादीने असा आक्षेप घेतला असला की, संबंधित उतारा हा सन २०१३ साली ठराव करून चुकीच्या पद्धतीने वादीने नावाला लावली तरी सद्य स्थितीला तिथे रस्ता आहे व तो रस्ता वादीच्या नावचा आहे. त्यामुळे त्यास हरकत व अडथळा होत असल्यास व दावा मिळकतीचे स्वरूप प्रतिवादी बदलत असल्यास तुर्तातुर्त ताकीद अर्ज मंजूर होणे आवश्यक आहे. तसेच, प्रतिवादीने दावा मिळकतीवर असलेला वादीचा कब्जा नाकारलेला नाही. त्यामुळे प्रथमदर्शनी केस ही वादीने दाखविली आहे. न्यायाचा समतोल वादीचे बाजूने आहे व अर्ज नामंजूर केल्यास वादीचे कशानेही न भरून येणारे नुकसार होणार आहे. त्यामुळे अर्ज मंजूर करावा, अशी विनंती वादीने केली आहे.

१३. प्रतिवादीतर्फे विधीज्ञांनी यांनी असा युक्तीवाद केला की, वादी हे स्वच्छ हाताने न्यायालयापुढे आलेले नाहीत व एखादा ठराव जरी केला तर महाराष्ट्र शासनाच्या मालकीची मिळकत ही वादी स्वतःच्या नावे लावू शकत नाही. जोपर्यंत ते शासनाची परवानगी घेत नाहीत तोपर्यंत ती मिळकत बेकायदेशीर आहे व वादीने केलेला ठराव हा बेकायदेशीर आहे व त्या ठरावा आधारे त्यांनी कोणताही मालकी हक्क प्राप्त होणार नाही. सदर युक्तीवादाचे अनुषंगाने खालील न्यायनिर्णयांचे लक्ष वेधले.

अ) कौरुबाई वि. सरपंच आगरा मनु/एमपी/०२६९/१९६१ मध्ये न्यायनिर्णय देताना आदरणीय मध्य प्रदेश उच्च न्यायालयाने असे म्हटले आहे की, जेव्हा एखादे बांधकाम काढून टाकण्याचा निर्देश दिला असेल आणि संबंधित वादातील जागा ही कोणाच्या मालकीची आहे ही बाब ठरवू शकत नाही व तक्रारदाराने जो आक्षेप घेतला आहे की, बांधकाम पाडावे व वादातील मालकीची बाब ठरविण्याचा विषय ग्रामपंचायतीचे कार्यक्षेत्रात येत नाही.

ब) पंचायत समिती शार्दुलगाड वि. पंजाब व हरियाणा मनु/पीएच/३०२८/२००९ मध्ये न्यायनिर्णय देताना आदरणीय पंजाब व हरियाणा उच्च न्यायालय यांनी असे म्हटले आहे की, ग्रामपंचायतीकडे ठराव झालेला पारित करून एखाद्याच्या नावे मिळकत झाली तर ते वैध नसते व त्यामुळे ग्रामपंचायतीला एखादी मिळकत त्यांच्या नावे करून घेतली तरी त्यांना ती विक्री करण्याचा अधिकार नाही.

क) ग्रामपंचायत जलाउद्दीन माजरा वि. अजमेरसिंग मनु/पीएच/१२८४/२०२० सदर न्यायनिर्णयामध्ये आदरणीय उच्च न्यायालय पंजाब व हरियाणा यांनी असे म्हटले आहे की, एखादा दस्त जमीन अदलाबदलात झाला

असेल तर त्याचे सक्षम विभागाकडून परवानगी घेतली नसेल तर ती बाब विचारात घेणे अपेक्षित आहे.

ड) प्रेमजीरतनसिंग शहा वि. भारत सरकार (१९९५)

एआयआर(एससीडब्ल्यू २४२५) सदर न्यायनिर्णयामध्ये आदरणीय सर्वोच्च न्यायालय यांनी असे म्हटले आहे की, विशिष्ट दिलासा अधिनियम, १९६३ चे कलम ४१(जे) या तरतुदीचा विचारात घेऊन असे म्हटले आहे की, एखादी व्यक्ती मुळ मालकाविरुद्ध मनाई आदेश मागत असेल तर तसा मनाई आदेश मुळ मालकाविरुद्ध (true owner) पारित करता येणार नाही.

इ) व्यंकटी राघोबाजी परभत वि. वर्षा विनोद देशपांडे (२००५) २

ऑलएमआर १५७ सदर न्यायनिर्णयामध्ये आदरणीय उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी असे दिवाणी प्रक्रिया संहिता आदेश ३९ नियम १ च्या तरतुदी विचारात घेऊन असे म्हटले आहे की, जी व्यक्ती बेकायदेशीर दावा मिळकतीचा ताबा मिळविते अथवा जी व्यक्ती परवानगी घेऊन एखाद्या मिळकतीचा ताबा मिळविते तर ती व्यक्ती मुळ मालकाविरुद्ध (true owner) मनाई आदेश मागू शकत नाही. सदर न्यायनिर्णयाचा आदर राखून प्रतिवादीतर्फे विद्वान विधिज्ञ यांनी वादीचा अर्ज नामंजूर करावा अशी विनंती केली आहे.

१४. वादाकरीता असे जरी ग्राह्य धरले की दि.३१/०३/२०१३ रोजी मासिक सभेकडून ग्रामपंचायतीने जे नाव नमुना ८ अ ला लावले आहे ते बेकायदेशीर आहे, असे जरी धरले असले तर प्रतिवादीने टाकीचे बांधकाम चुकीचे केले आहे असा आक्षेप नोंदविला आहे. या ही पलीकडे प्रतिवादीने त्यांच्या कैफियतीमध्ये परिच्छेद क्र.२ मध्ये संबंधित दावा मिळकत ही खानापूर ते तळे माऊली या गेलेल्या रस्यातील असल्याचे मान्य केले आहे, परंतु, प्रथमदर्शनी वादीने जे फोटो दाखल केले आहेत व

दाव्यातील कथने पाहता वादीचा ताबा दिसून येतो व संबंधित दावा मिळकतीचे मुळ मालक हे प्रतिवादी आहेत असे प्रतिवादीच्या कैफियतीमध्ये कथन नाही व त्यामुळे मनाई आदेश मंजूर झाल्यास मिळकत मालकाविरुद्ध (true owner) मंजूर झाली असे म्हणता येणार नाही. त्यामुळे प्रथमदर्शनी प्रेमजीरतनसिंग शहा व व्यंकटी या न्यायनिर्णयातील प्रमाण हे वादीला उपयोगी पडत नाही असे या न्यायालयाचे मत आहे.

१५. या ही पलीकडे प्रस्तुतची दावा मिळकत ही ग्रामपंचायत हस्तांतरण करत नसल्याने पंचायत समिती शार्दुलगड या न्यायनिर्णयातील प्रमाणाचा आदर राखून त्या न्यायनिर्णयातील प्रमाण वादीला उपयोगी पडत नाही, असे या न्यायालयाचे मत आहे. प्रस्तुतचा दावा हा बेकायदेशीर बांधकाम काढून घेणेबाबतच्या कारवाईबाबत नाही व ग्रामपंचायतीने जरी ठरावाअन्वये त्याचे नाव दावा मिळकतीला करून घेतले असले तरी सन २०१३ ला तो ठराव झाला आहे. त्यानंतर अनेक वर्षांनी त्याविरुद्ध कोणताही आक्षेप नोंदविलेला आहे, असे प्रथमदर्शनी दिसून येत नाही, वादीचा मालकी हक्क नाही म्हणून वादीचा दावा चालण्यास पात्र नाही, या तर्काला सद्य स्थितीला जाणे उचित होणार नाही. त्यामुळे कौरुबाई या न्यायनिर्णयाचे प्रमाण देखील वादीला उपयोगी पडत नाही, असे या न्यायालयाचे मत आहे. तसेच, ग्रामपंचायत जलाउद्दीन माजरा या न्यायनिर्णयातील प्रमाण देखील लागू होत नाही. सद्य स्थितीला ताबा हा वादीचा दिसत आहे. त्यामुळे वादीच्या बाजूने प्रथमदर्शनी केस आहे व सदर प्रातिनिधिक स्वरूपाचा दावा (representative suit) हा दिवाणी प्रक्रिया संहिता आदेश १ नियम ८ अन्वये दाखल केला नसला तरी दावा मिळकतीचा ८ अ चा उता-याला वादीचे नाव आहे. या आधी नमूद केल्याप्रमाणे ८ अ चा उतारा हा वादीच्या नावाने असल्यास वादीचा कब्जेवहिवाटीला हरकत व अडथळा झाले असल्यास वादीचे बाजूने प्रथमदर्शनी केस दिसते व न्यायाचा समतोल देखील

वादीच्या बाजूने आहे. त्यामुळे अर्ज नामंजूर केल्यास वादीचे कशानेही न भरून येणारे नुकसान होईल, कारण, प्रतिवादी हे त्यामध्ये हस्तक्षेप करत आहे, असे प्रथमदर्शनी दिसून येते. त्यामुळे मुद्दा क्र.१ ते ३ चे उत्तर मी होकारार्थी नोंदवित आहे. प्रतिवादींनी असा आक्षेप घेतला की, वादींनी सन २०१३ साली ग्रामपंचायतीकडे चुकीचा ठराव पारित करून स्वतःचे नाव दावा मिळकतीला लावून घेतले व दावा मिळकतीवर वादीची मालकी नाही, परंतु, प्रतिवादींनी त्यांच्या कैफियत परिच्छेद २ मध्ये संबंधित मिळकतीतून खानापूर ते तळे माऊली गेलेला रस्ता ही बाब मान्य केली आहे व त्या रस्त्यावर प्रतिवादींचा कब्जा आहे असे प्रतिवादींचे कथन नाही. प्रतिवादीचे कथन आहे की, पाण्याची टाकी देखील मालकी हक्क नसताना वादीने बांधली यावरून दावा मिळकतीमधून रस्ता गेला आहे व तेथे पाण्याची टाकी आहे व तिच्यावर वादीचा ताबा आहे असे देखील प्रतिवादींनी एका प्रकारे मान्य केले आहे व प्रतिवादी हे वादीचा ताबा जर मान्य करत असतील मालकी हक्कजापन होऊन मिळावे याकरीता दावा दाखल नाही अथवा मालकी हक्क नाही म्हणून केवळ निरंतर ताकीदीचा दावा दाखल केला आहे तरी तो चालण्यास पात्र आहे. सदर कामी मी पुढील न्यायनिर्णयाचा आधार घेतो.

सुब्रमणियम वि. आर. पन्नेरसेल्वम दिवाणी अपील क्र.९४ ७२/२०१०

नि.क्र.०८/०२/२०२१ सदर न्यायनिर्णयामध्ये आदरणीय सर्वोच्च न्यायालय यांनी असे म्हटले आहे की, जरी एखादा व्यक्ती हा बेकायदेशीररित्या एखाद्या मिळकतीमध्ये घुसला असेल, परंतु, त्याने त्याचा ताबा दाखवून दिला असेल व तो ताबा जर प्रतिवादींना मान्य असेल तर मालकी हक्क जाहीर होऊन मागण्याची विनंती मुख्य दाव्यात न मागता केवळ निरंतर ताकीदीसाठी दावा दाखल केला असेल तरी त्या परिस्थितीमध्ये वादीचे बाजूने मनाई आदेश पारित करणे उचित आहे. सदर

न्यायनिर्णयाचे प्रमाण या कामी लागू पडते व जरी वादाकरिता सन २०१३ चा चुकीचा ठराव पारित केला व वादीने त्याचे नाव दावा मिळकतीला लावले, तरी, सद्य स्थितीला ताबा वादीचा आहे, असे दिसून येत असल्याने दावा प्रथमदर्शनी चालण्यास पात्र वाटतो. प्रस्तुतच्या दाव्यामध्ये प्रतिवादींनी वादीला संरक्षण कमान बांधण्यापासून हरकत अडथळा करू नये अशी देखील मागणी वादीने केली आहे, परंतु, दावा मिळकतीतून रस्ता गेला आहे व तो डांबरी रस्ता आहे, असे प्रथमदर्शनी दिसून येते व त्यामुळे त्यास सद्य स्थितीला संरक्षण कमान उभी करणेस हरकत अडथळा करू नये ही विनंती मंजूर करणे प्रथमदर्शनी उचित वाटत नाही, कारण, प्रथमदर्शनी वादीने मालकी हक्काचा ८ अ च्या उता-या व्यतिरिक्त अन्य कोणताही सबळ असा कागदोपत्री पुरावा दाखल केला नाही. त्यामुळे अर्ज अंशतः मंजूर करणे उचित वाटते. त्यामुळे संरक्षण कमान बसविण्याच्या कामकाजासाठी मनाई आदेश मंजूर करणे प्रथमदर्शनी उचित वाटत नाही, कारण, ती मागणी ही मालकी हक्का संदर्भातील आहे, कारण मालक या नात्याने संरक्षण कुंपण मिळकतीला टाकू शकतो, परंतु, मालकी हक्क जाहीर होऊन मिळण्याची विनंती केली नाही. त्यामुळे कब्जा हा वादीचा दिसून आल्याने हरकत अडथळा अथवा अतिक्रमण होईल असे कृत्य करू नये या मागणीपुरता अर्ज मंजूर करणे उचित वाटत आहे. सबब मी, मुद्दा क्र. ४ करिता मी पुढील प्रमाणे आदेश पारित करतो.

<u>आ दे श</u>	
१.	अर्ज अंशतः मंजूर करणेत येतो.

२.	प्रतिवादी अगर त्यांचे इतर अन्य इसमांनी दाव्याचा अंतिम निकाल लागेपर्यंत दावा मिळकतीमध्ये अतिक्रमण करू नये अथवा वादीच्या शांततामय कब्जेवहिवाटीला हरकत अडथळा करू नये, अशी तुर्तातुर्त ताकीद प्रतिवादींना देण्यात येते.
(खुल्या न्यायालयात जाहीर)	

गारगोटी

दि.- ०७/०५/२०२६

(नि. दि. रुद्रभटे)

दिवाणी न्यायाधीश क.स्तर गारगोटी